

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review) ทักษะความคิดพัฒนาอย่างไร

High Level of thinking skills: how to develop

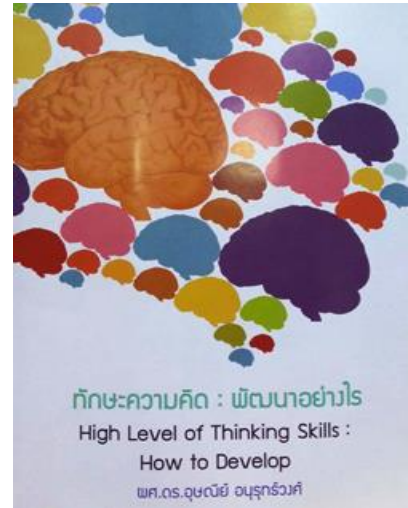
สมคิด บุญวิเศษ

Somkid Boonvised

(ขาดสังกัด และอีเมลล์)

ชื่อเรื่อง : ทักษะความคิดพัฒนาอย่างไร
High Level of thinking skills: how to develop
ผู้แต่ง : อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์
ปีที่พิมพ์ : 2555
สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์อินทนนท์พับลิชชิงลิมิเตด
จำนวนหน้า : 278 หน้า

เกริ่นนำ

หนังสือทักษะความคิดพัฒนาอย่างไร (High Level of thinking skills : how to develop) เป็นหนังสือที่มีประโยชน์และน่าสนใจสำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความคิดในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมทักษะกระบวนการคิด การพัฒนาการคิดแบบต่าง ๆ ซึ่งตอบสนองต่อการเรียนการสอนที่ครอบคลุมทักษะดังกล่าวไปจนถึงทักษะความคิดขั้นสูง นับว่าเป็นประโยชน์และมีความสำคัญต่อครูผู้สอนและการสอนภาษา เพื่อพัฒนากระบวนการทางสมองและการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้แสดงเจตนาเพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดโดยใช้ข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำรา และภาคปฏิบัติกับเด็กและเยาวชนจากทั่วประเทศจัดเสนอไว้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารประกอบคำสอนกระบวนการวิชาการพัฒนาทักษะความคิดขั้นสูงระดับปริญญาตรี-ปริญญาเอก

นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวว่า หนังสือเล่มนี้จัดว่าเป็นหนังสือพัฒนาความคิดขั้นสูงเบื้องต้น ซึ่งเรียงระดับเนื้อหาไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำเสนอวิธีการพัฒนาทักษะความคิดให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย และสามารถนำไปใช้กับชั้นเรียนปกติในนักเรียนทั่วไป และเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับใช้กับเด็กที่มีความสามารถทุกประเภท เพื่อพัฒนาให้นักศึกษา นักจิตวิทยา นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ครูหรือผู้ปกครอง และผู้ผลิตแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียนระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ให้ได้ศึกษาและนำไปบูรณาการในวิชาต่าง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

หนังสือทักษะความคิดพัฒนาอย่างไร (High Level of thinking skills: how to develop) เล่มนี้เหมาะสำหรับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิด อาทิ นักศึกษา นักจิตวิทยา นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ครูหรือผู้ปกครอง และผู้ผลิตแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียนระดับต่าง ๆ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งต่อกระบวนการ กลยุทธ์เพื่อพัฒนาความคิด เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายขั้นตอนและแนวทางนำไปสู่การพัฒนาความคิดให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม

สาระสำคัญ

หนังสือเล่มนี้ได้เรียบเรียงนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎีความคิด รูปแบบการพัฒนาทักษะความคิด ซึ่งได้รวบรวมจากงานวิจัย ตำราเอกสารต่าง ๆ แนะนำเนื้อหาจากความรู้ระดับเบื้องต้นไปสู่เนื้อหาที่มีความซับซ้อนและมีความสัมพันธ์กันในแต่ละบทเรียบเรียงไว้ทั้งสิ้น 10 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ความคิด

เนื่องด้วย “ความคิดเป็นรูปแบบของวัฒนธรรม เป็นผลของการเรียนรู้ เป็นผลของประสบการณ์ เป็นผลของบุคลิกภาพ และเป็นสิ่งที่สามารถฝึกได้จนกลายเป็นทักษะที่ดี” บทนี้จึงได้มีการนำเสนอความหมายของความคิด องค์ประกอบที่จะแสดงทางความคิด รวมทั้งได้รวบรวมคำถามท้ายบทที่จัดเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดไว้เป็นเบื้องต้น

บทที่ 2 ความคิดระดับสูง

อนึ่ง “กระบวนการทางความคิดที่มีความซับซ้อน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล” ได้จัดนำเสนอเป็นกระบวนการทางความคิดขั้นสูง เริ่มต้นจากนิยามความหมายของความคิดขั้นสูง ทักษะความคิด ขั้นสูง คุณลักษณะ การเกิดความคิดขั้นสูง ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคิดขั้นสูง เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีอันเป็นที่มาของความคิดระดับสูง

บทที่ 3 ทฤษฎีหรือรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกลยุทธ์ความคิดระดับสูง

ในบทนี้นักการศึกษาและนักจิตวิทยาโลกได้หาวิธีการนำทฤษฎีการคิดระดับสูงเพื่อลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ ทฤษฎีของ เบญจามิน บลูม รูปแบบการเรียนการสอนของวิลเลียมส์ รูปแบบการเรียนการสอนของ เทรฟฟิงเกอร์ ซึ่งนำเสนอขั้นตอนการคิดเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน พร้อมทั้งนำเสนอคำถามสำหรับทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนอย่างน่าสนใจ

บทที่ 4 การสังเกต จุดเริ่มต้นของความคิดระดับสูง

“ความสำเร็จในการพยายามค้นหาเหตุผลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นจากความเคยชินจากความคิดอัน อดทน และสิ่งที่ได้จากการสังเกตมากกว่าความสามารถทางสมองล้วน ๆ ” ถือเป็นจุดเริ่มต้นระหว่างการสังเกตและความคิดระดับสูง และการนำเสนอเนื้อหาที่สำคัญในบทนี้ คือ การนำเสนอกระบวนการสังเกตของศาสตราจารย์นายแพทย์

ประเภท วิชาสี่ ประเภทการสังเกตที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมประโยชน์ของการสังเกต และกิจกรรมฝึกการสังเกต อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งนักคิดระดับสูงต่อไป

บทที่ 5 ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

“Critical thinking เป็นความสามารถในการเลือกตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน และอธิบายได้มากขึ้นหรือดีขึ้น โดยสะท้อนความคิดอย่างมีเหตุผล” ในเนื้อหานี้ได้นำแนวคิดของ ดิวอี้ เกลเซอร์ ฟีลีย์ แม็คแพ็ค ฯลฯ มาเสนออธิบายความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้อธิบายบุคลิกภาพของ ผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แนวคิดของ วัตสันและเกลเซอร์ เกรก ฮัดจินส์ ฯลฯ จากนั้นนำเสนอ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ตามแนวคิดของ เดรสเซล แนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์ แนวคิดของเดอการอยด์ แนวคิดของแดนเนียลและคณะ ฯลฯ และมีคำถามท้ายบทเพื่อสรุปประเด็นที่สำคัญไว้ให้ ผู้อ่านได้เข้าใจเนื้อหาด้วย

บทที่ 6 การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

บทนี้เป็นการนำข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีในบทที่ 5 มาปรับปรุงเพื่อใช้งาน มีการกล่าวถึงประโยชน์ของการ พัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของสวอท์และพาร์ค การพัฒนา ความคิดอย่างมีวิจารณญาณของแม็คติกส์และไลแมน การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของเบเยอร์ การพัฒนา ความคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพียเจต์ ซัลลิแวล และโคลเบอร์ก การพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณของเอนนิส และผู้เขียนยังได้สรุปการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสำนวนของผู้เขียนโดยใช้แนวคิดต่าง ๆ จากนั้นอธิบาย อุปสรรคในการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การนำความคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ในห้อง เรียน และคำถาม ท้ายบท เพื่อให้เข้าใจการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นรูปธรรมและนำไปใช้ได้จริง

บทที่ 7 ความคิดอย่างสร้างสรรค์

“ความคิดอย่างสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะทางความคิดที่ทำให้คนประสบความสำเร็จในการทำงาน และ สร้างความคิดใหม่ ๆ” ในบทนี้มีการนำเสนอพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่รากศัพท์แห่งคำว่า Creation ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ในแง่ของนักการศึกษาต่าง ๆ แล้วนำมาสรุปเสนอความหมายของความคิดสร้างสรรค์ นำเสนอกระบวนการแห่งความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้คำกล่าวของปีกาโซซึ่งเริ่มต้นว่า “เมื่อใดก็ตามที่มีการสร้างสรรค์เมื่อนั้นก็มีการทำลายล้าง ลบของเก่าในตอนแรกเสมอ” และนำเสนออธิบายกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์เป็นข้อ ๆ ตามแนวคิดของนักการศึกษาต่าง ๆ อย่างชัดเจน จากนั้นอธิบายทักษะความคิดสร้างสรรค์ของวิลเลียมส์ ระดับ ความคิดสร้างสรรค์ของอารีตี้ และระดับความคิดสร้างสรรค์ของวิลสัน ที่แสดงถึงความรู้เบื้องต้นอย่างครอบคลุม

บทที่ 8 การพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์

บทนี้ผู้เขียนอธิบายทฤษฎีการสร้างความคิดสร้างสรรค์ เบื้องต้นอ้างถึงแนวคิดของสเตอร์นเบิร์ก ที่นำเสนอ ว่า ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นนั้นต้องมีความสมดุลทางความคิด 3 คุณลักษณะ คือ ความสามารถในการสังเคราะห์ ความสามารถในการวิเคราะห์ และความสามารถในการนำไปใช้ได้จริง มีการนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมความคิด

สร้างสรรค์ของสเตอร์นเบิร์กและวิลเลียมส์ อธิบายลักษณะการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามแบบรีเวอร์โร จากนั้นอธิบายวิธีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยผู้ใหญ่ส่งเสริมแก่เด็กตามแนวทางของบาร์อนฮาร์ริงตัน นอกจากนี้ยังอธิบายถึงสิ่งที่ต้องเตรียมสำหรับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยอ้างอิงแนวทางของเมคเกอร์และสชีพเวอร์ และให้คำแนะนำสำหรับการให้การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กในสถานศึกษา ตลอดจนการสังเกตความคิดสร้างสรรค์และอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นกับความคิดสร้างสรรค์ตามแนวทางของนักการศึกษาที่สำคัญ ทั้งท้ายแนวทางการประเมินความคิดสร้างสรรค์ให้สามารถนำไปปรับใช้ในชั้นเรียน

บทที่ 9 กระบวนการแก้ปัญหา

บทนี้ผู้เขียนกล่าวว่า ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนมากกว่าอดีต จึงมีความสัมพันธ์กับการคิดที่ต้องพัฒนาให้สูงขึ้นด้วย โดยผู้เขียนได้เริ่มจากการนำเสนอพัฒนาการกระบวนการแก้ปัญหาในสาขาจิตวิทยาการรู้คิด และจิตวิทยาทางสติปัญญา นำเสนอความหมายของปัญหา ประเภทของปัญหาที่เกิดขึ้น ระดับของปัญหา แล้วจึงเข้าสู่แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหา ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับรูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของพาร์น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สร้างนวัตกรรมและผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยพัฒนาพฤติกรรมสร้างสรรค์อันเป็นผลของความรู้ จินตนาการที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคมเป็นสำคัญ

บทที่ 10 การสอนความคิดระดับสูง

และบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายความจำเป็นของความคิดขั้นสูงไว้เบื้องต้น ซึ่งชี้ถึงความจำเป็นของปัจจุบันว่า มีครูพยายามที่นำความคิดขั้นสูงไปพัฒนาให้กับนักเรียนแต่ขาดข้อมูลเกี่ยวกับการบูรณาการสู่ห้องเรียน บทนี้ได้อธิบายเริ่มต้นจากความรู้ของครู การสร้างความพร้อมทางการเรียนรู้ คุณลักษณะของครูผู้สอน กลยุทธ์ในการสอน สื่อหลักสูตร การวัดประเมินผล และข้อควรระวังในการสอนความคิดระดับสูง ทั้งนี้ได้นำตัวอย่างแผนการสอนการคิดระดับสูงนำเสนอไว้หลังสุด เพื่อให้เห็นการจัดการเรียนการสอนและการปรับใช้ได้

คุณค่า

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้ เชื่อว่าเป็นหนังสือที่มีประโยชน์ต่อการศึกษายุคปัจจุบันที่เน้นสอนให้คนได้คิดเป็น ทั้งยังสอดคล้องครอบคลุมกับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิด จึงสามารถกล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้ให้คุณค่าหลายประการ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. เป็นแนวทางสำหรับนำไปพัฒนาความคิดแก่เยาวชนได้ง่าย
2. ทำให้เข้าใจแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความคิด และการพัฒนาทักษะการคิด
3. ใช้ในการต่อยอดพัฒนาความคิดขั้นสูงจากความคิดขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนเคยได้รับการฝึกฝน
4. ทำให้เข้าใจกระบวนการพัฒนาความคิดและสู่ชั้นเรียนและแผนการสอน อย่างเป็นรูปธรรม
5. หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมแนวคิด วิธีการ สำหรับพัฒนาทักษะการคิดหลากหลายทัศนะ
6. จากงานวิจัยและแนวคิดนักการศึกษาที่สำคัญ เป็นโอกาสสำหรับความเข้าใจแนวทาง และการปรับใช้กับการสอนในแง่มุมมองที่กว้างขึ้นแก่วงการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2555). ทักษะความคิดพัฒนาอย่างไร High Level of thinking skills : how to Develop. กรุงเทพมหานคร : อินทนนท์พับลิชชิงส์ลิมิเตด.